

PREPORUKE SKUPŠTINE GRAĐANA O POMIRENJU

**MOŽEMO
BOLJE!**

JUNI, 2026.

TEMA 1:

► KAKO SE SJEĆAMO I ŠTA PAMTIMO?

Način na koji se prošlost interpretira i prenosi u Bosni i Hercegovini direktno utiče na društvenu koheziju, međusobno povjerenje i proces pomirenja. Postojanje paralelnih i često suprotstavljenih narativa, nedovoljno prostora za konstruktivan dijalog o traumama, te nedovoljno dosljedna primjena postojećeg zakonskog okvira koji zabranjuje negiranje genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina utvrđenih pravosnažnim presudama, kao i veličanje ratnih zločinaca doprinosi produbljivanju podjela, narušavanju dostojanstva žrtava i smanjenju povjerenja u institucije. Istovremeno, veliki dio populacije i dalje živi sa posljedicama ratnih trauma, uz nedostatak dostupnih i sistemski organizovanih mehanizama psihosocijalne podrške.

Obrazovni sistem, kao ključni prostor oblikovanja vrijednosti i stavova, suočava se sa fragmentiranim pristupima, neujednačenim natavnim planovima i programima, te i nedovoljno razvijenim sadržajima koji podržavaju kritičko promišljanje, dijalog i kulturu mira, što otežava izgradnju zajedničkog razumijevanja.

Postoji jasna potreba za integrisanim pristupom koji uključuje: jačanje primjene postojećeg zakonodavstva, unapređenje obrazovnih politika usmjerenih na kulturu sjećanja i nenasilnu komunikaciju, razvoj systemske podrške za osobe pogođene traumom, te kreiranje prostora za inkluzivan i strukturiran dijalog o prošlosti, kako bi se transformisao način na koji se sjećamo, od izvora podjela prema osnovi za izgradnju povjerenja, društvene kohezije i dugoročnog pomirenja.

PREPORUKA

SAŽETAK PREDLOŽENIH AKCIJA

01

Osigurati kontinuiranu edukaciju na temu mirovne pedagogije za sve prosvjetne radnike na svim nivoima obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

- Uvesti obaveznu edukaciju iz mirovne pedagogije.
- Odabrati provodioce putem javnog poziva.
- Osigurati teritorijalno i obrazovno zastupljeno učešće nastavnika.
- Uključiti praktični rad, mentorstvo i evaluaciju učinka.

02

Uvesti planske programe razmjene nastavnika na svim nivoima obrazovanja unutar Bosne i Hercegovine kako bi se osigurala razmjena mišljenja, perspektiva i iskustava iz oblasti pomirenja.

- Formirati nadležnu komisiju za plan razmjene.
- Osigurati institucionalno finansiranje programa.
- Organizovati najmanje petodnevne razmjene nastavnika u BiH.

03

Uspostaviti institucionalni sistem besplatne psihosocijalne podrške i savjetovanja za osobe pogođene ratnom traumom.

- Uspostaviti ili integrisati centre za psihosocijalnu podršku.
- Obučiti stručni kadar za rad s ratnom traumom.
- Organizovati terapijske, peer support i javne dijaloške grupe.
- Osigurati jednostavan pristup uslugama i zaštitu privatnosti korisnika.
- Planirati usluge na osnovu dostupnih podataka o pogođenim grupama.

04

Osvještavanje/podizanje svijesti i prevencija prenošenja transgeneracijskih kolektivnih trauma kroz jačanje socio-emocionalnih kompetencija u okviru sistema formalnog obrazovanja.

- Razviti edukativne programe o transgeneracijskim traumama.
- Uključiti stručna predavanja u redovnu nastavu.
- Angažovati stručnjake i volontere za podršku školama.

05

Osvještavanje/ podizanje svijesti građana o traumatskim posljedicama rata kroz kontinuirane javne kampanje.

- Aktivno uključiti javne institucije u kampanje.
- Uspostaviti saradnju javnog, nevladinog i medijskog sektora.
- Promovisati dostupne programe psihosocijalne podrške.
- Osigurati institucionalnu podršku organizacijama koje rade na ovoj temi.

06

Unaprijediti zakonski okvir i implementaciju postojećih zakona koji reguliraju zaštitu prava civilnih žrtava rata/ žrtava ratne torture.

- Evaluirati primjenu postojećih zakona.
- Provesti konsultacije sa udruženjima žrtava i pružiocima podrške.
- Usvojiti konkretne mjere za unapređenje zaštite prava žrtava.

07

Raditi na približavanju nastavnih planova i programa, uz ujednačavanje zajedničke jezgre nacionalne grupe predmeta.

- Formirati radno tijelo za usklađivanje nastavnih planova.
- Uspostaviti zajedničke standarde vrednovanja znanja.
- Osigurati ravnopravnu upotrebu jezika i pisama u školama.
- Spriječiti političku instrumentalizaciju jezika.

08

Pojačati/poticati međuentitetsku/kantonalnu saradnju kroz razmjene učenika, studenata i nastavnika i druge projekte.

- Zaključiti sporazume o razmjeni učenika, studenata i nastavnika.
- Organizovati razmjene, ekskurzije i zajedničke posjete širom BiH.
- Uspostaviti fond za obrazovne projekte saradnje i pomirenja.

09

Nastavni kadar edukovati pristupu odgoja novih generacija u cilju sprečavanja prenosa transgeneracijskih trauma.

- Uspostaviti program obuke nastavnika o pomirenju i prevenciji trauma.
- Uključiti metode savremenog učenja i kritičkog mišljenja.

10

Kreiranje međuentitetskih i međukantonálnih budžetskih grantova za realizaciju projekata promoviranjem pozitivnih zajedničkih aktivnosti (ekologija, umjetnost, nauka, sport) u svrhu promocije pomirenja.

- Osigurati budžetska sredstva za međuentitetske i međukantonalne grantove.
- Dati prioritet projektima koji promovišu zajedničke aktivnosti i pomirenje.

11

U svakom zakonu o obrazovanju na svim nivoima zabraniti političko djelovanje u okvirima obrazovnih institucija.

- Izmijeniti propise i jasno zabraniti političko djelovanje u obrazovnim institucijama.
- Definirati sukob interesa i kriterije profesionalnog izbora rukovodilaca.
- Uspostaviti nadzor, prijavljivanje i sankcije za kršenje zabrane.
- Edukovati zaposlene i redovno pratiti primjenu mjere.

12

Kreiranje aplikacija (interaktivna platforma) sa edukativnim sadržajem (sadržajem koji promovise jednakost, povezanost, zajedništvo) koje će biti promovisane i u upotrebi u školama.

- Formirati tim za razvoj i nadzor aplikacije.
- Osigurati stručne i nepristrasne autore sadržaja.
- Promovisati platformu kroz škole, nastavnike i medije.

13

Unaprijediti implementaciju postojećeg zakonskog okvira o izazivanju nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, uključujući zabranu veličanju pravosnažno osuđenih ratnih zločinaca.

- Obučiti pravosudne aktere i ujednačiti sudsku praksu.
- Primjenjivati preporuke civilnog društva i dobre komparativne prakse.
- Uspostaviti jedinstven registar pravosnažno osuđenih ratnih zločinaca.

14

Uvesti u godišnji plan i program obavezne uzajamne posjete nekoj školi u drugi entitet/kanton.

- Pokrenuti inicijativu za uvođenje posjeta u nastavne planove.
- Prilagoditi propise za provedbu školskih razmjena.
- Organizovati zajedničke školske aktivnosti i projekte između entiteta/kantona.

15

Međuentitetska saradnja nevladinih organizacija (boračke udruge/proistekle iz rata) kroz zajedničke susrete promoviranje mira.

- Finansirati projekte susreta i dijaloga različitih udruženja.
- Organizovati zajedničke medijske, sportske i komemorativne aktivnosti.

16

Uspostaviti praksu bratimljenja gradova/općina između entiteta/Brčko distrikta BiH.

- Uspostaviti normativni okvir za bratimljenje općina/gradova.
 - Usvojiti odluke o bratimljenju u lokalnim vijećima.
 - Osigurati finansijske podsticaje za bratimljene zajednice.
-

TEMA 2:

► ULOGA MEDIJA IZMEĐU POMIRENJA I PODJELA

U Bosni i Hercegovini, medijski prostor ograničavaju politički uticaji na uređivačku politiku, nedovoljna transparentnost vlasništva, te smanjena efikasnost regulatornih mehanizama, što negativno utiče na kvalitet i objektivnost izvještavanja. U takvom okruženju, medijski sadržaji u pojedinim slučajevima doprinose produbljivanju podjela, širenju dezinformacija i narušavanju povjerenja građana u medije i institucije.

Poseban izazov predstavlja manjak informisanosti o postojećim mehanizmima regulacije, nedovoljno odvracajući efekat postojećih sankcija za neetičko izvještavanje, te upitna nezavisnost regulatornih tijela i medija, kao i neefikasnost sistema zaštite nezavisnosti medija i prava novinara/ki.. Društvene mreže i digitalne platforme dodatno komplikuju informativni prostor kroz ubrzano širenje dezinformacija i sadržaja koji može negativno uticati na procese pomirenja. Nizak nivo medijske pismenosti među građanima, posebno kod starijih populacija, povećava ranjivost na manipulaciju i otežava kritičko sagledavanje informacija.

Postoji potreba za integrisanim pristupom koji uključuje: jačanje primjene regulatornih okvira i efikasnosti sankcija, povećanje transparentnosti medijskog vlasništva, unapređenje nezavisnosti regulatornih tijela, kontinuiranu edukaciju novinara i medijskih profesionalaca, kao i sistemsko uvođenje i promociju medijske pismenosti kroz obrazovni sistem i javne kampanje, kako bi se stvorilo i podržalo medijskog okruženja koje aktivno doprinosi izgradnji povjerenja, društvene kohezije i procesa pomirenja u Bosni i Hercegovini.

PRIORITET

SAŽETAK PREDLOŽENIH AKCIJA

01

Omogućiti veću finansijsku i programsku nezavisnost svih javnih servisa u Bosni i Hercegovini.

- Osigurati primjenu propisa o nezavisnosti javnih servisa.
- Pojačati parlamentarni nadzor nad radom RAK-a.
- Uključiti preporuke nezavisnih novinarskih udruženja.
- Unaprijediti kontrolu naplate i raspodjele RTV takse.

02

Uvesti veći broj emisija na javnim servisima koji promovišu raznolikost perspektiva, pomirenje i primjere dobre prakse vezane za post-konfliktni oporavak i suživot.

- Producirati emisije i dokumentarne sadržaje o suživotu i pomirenju.
- Uvrstiti takve sadržaje u programske šeme javnih emitera.
- Uspostaviti kontrolu kvaliteta i usklađenosti sadržaja.

03

Omogućiti i promovisati sistem kontinuirane edukacije novinara na javnim servisima kako bi se obezbijedio veći nivo objektivnog (istraživačkog) novinarstva.

- Osigurati sredstva za redovnu edukaciju novinara.
- Uvesti godišnji plan stručnog usavršavanja novinara.

04

Usvajanje propisa u kojima se integriraju principi iz EU direktive "Anti-SLAPP" na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini i unapređenje drugih vidova zaštite novinara koji će, između ostalog, dati veću slobodu i sigurnost (istraživačkim) novinarima i drugim braniteljima ljudskih prava.

- Uskladiti zakon o kleveti s Anti-SLAPP principima.
- Usvajati propise za zaštitu novinara, građana i aktivista.
- Ojačati brzu institucionalnu zaštitu novinara od prijetnji.

05

Uvesti edukaciju obrazovnog kadra u oblasti medijske pismenosti koji će prenositi saznanja kroz postojeće predmete.

- Uvesti obaveznu edukaciju nastavnika o medijskoj pismenosti.
- Organizovati dodatne obuke za nastavnike bez prethodne edukacije.
- Uključiti medijsku pismenost u redovnu nastavu i vannastavne aktivnosti.

06

Sprovođenje obaveznih kampanja promocije medijske pismenosti na svim javnim servisima u BiH.

- Uspostaviti saradnju s civilnim sektorom na kampanjama medijske pismenosti.
- Promovisati postojeće javne i nevladine inicijative.
- Emitovati prilagođene sadržaje u udarnim terminima.

07

Podizanje svijesti osoba srednje i treće životne dobi o medijskoj pismenosti.

- Organizovati informisanje starijih osoba na lokalnom nivou.
- Provesti radionice i medijske sadržaje o rizicima manipulacija.

08

Efikasnije reguliranje neetičnog izvještavanja, lažnih informacija i vijesti koje za cilj imaju podrivanje suživota i poticanje na netrepeljivost i razdor u printanim, online (portali i društvene mreže) i elektroničnim (RTV) medijima.

- Usvajati/Urediti zakonski okvir na nivou Bosne i Hercegovine, koji kažnjava plasiranje lažnih informacija kao vijesti uz istovremenu zaštitu slobode medija i temeljnih ljudskih prava i osigurati dosljednu primjenu
- Objavljivati postupke sankcionisanja medija.
- Uspostaviti javnu listu kršenja novinarskih kodeksa.
- Jačati primjenu etičkog kodeksa;
- Informisati građane o načinima prijave kršenja.

09

Bolja informisanost građana o mogućnostima prijave kršenja postojećih kodeksa izvještavanja

- Analizirati informisanost građana o prijavama kršenja kodeksa.
- Provesti kontinuirane kampanje o mehanizmima prijave.
- Evaluirati učinak provedenih kampanja.

10

Unaprijediti pravni okvir koji osigurava transparentnost medijskog vlasništva, etično izvještavanje i dostupnost tačnih i provjerljivih informacija, nezavisno od uticaja vlasti.

- Usvajati zakon o transparentnosti medijskog vlasništva.
- Pooštriti sankcije za govor mržnje i kršenje standarda izvještavanja.
- Dosljedno primjenjivati mjere suspenzije, zabrane emitovanja i demantija.
- Informisati građane o podnošenju pritužbi RAK-u i Vijeću za štampu.
- Proširiti nadležnost RAK-a na relevantne emitere u BiH.
- Ažuriranje postojećih registara (postoji RAK-ov i Vijeća za štampu) medija sa jasno propisanim standardima uredničke odgovornosti kao uslov za registraciju i zadržavanje licence.

11

Obezbjediti kredibilitet pri izboru članova RAK-a kao i nezavisnost od političkog uticaja tokom mandata.

- Evaluirati praksu izbora članova RAK-a.
 - Dopuniti propise o sukobu interesa i nepristrasnosti.
 - Osigurati transparentan izbor članova RAK-a.
 - Ojačati nezavisnost i finansijsku održivost samoregulatornih tijela.
-

12

Sistemska podrška nezavisnim platformama za provjeru činjenica fact-checking

- Osigurati transparentnu finansijsku podršku fact-checking platformama.
 - Uskladiti podršku s dobrim EU praksama i BiH kontekstom.
 - Promovisati platforme i načine prijave dezinformacija.
-

TEMA 3:

➤ USLOVI KOJI POGODUJU POMIRENJU

Proces pomirenja u Bosni i Hercegovini suočen je sa strukturnim izazovima koji proizlaze iz ekonomskih nejednakosti, nedovoljne transparentnosti u upravljanju javnim sredstvima, percepcije korupcije i ograničenog povjerenja građana u institucije. Neujednačeni uslovi poslovanja i nedostatak ravnopravnih ekonomskih prilika dodatno doprinose frustracijama i produbljivanju društvenih podjela. Nedovoljna dostupnost informacija o budžetskim procesima i načinu raspodjele sredstava dodatno otežava javni nadzor i participaciju. Istovremeno, nefikasne mjere u borbi protiv korupcije umanjuju kredibilitet institucija i ograničavaju njihovu sposobnost da djeluju kao nosioci procesa pomirenja. Dodatno, unapređenje fizičke i ekonomske povezanosti (protok ljudi, roba i usluga) može doprinijeti smanjenju tenzija i jačanju međusobne zavisnosti između zajednica.

Proces evropskih integracija predstavlja važan okvir za unapređenje ekonomskih i institucionalnih standarda, ali je nivo informisanosti građana o njegovim implikacijama nedovoljan. Ograničeno razumijevanje koristi i izazova pristupanja EU doprinosi formiranju podijeljenih stavova i smanjuje potencijal ovog procesa kao faktora društvenog povezivanja.

Postoji potreba za integrisanim setom mjera koji uključuje: jačanje transparentnosti i kontrole budžetske potrošnje, unapređenje mehanizama za borbu protiv korupcije, stvaranje ravnopravnih uslova za ekonomski razvoj i poslovanje, unapređenje informisanosti građana o procesu EU integracija, te ulaganje u inicijative koje podstiču međusobnu saradnju i ekonomsko povezivanje, kako bi se razvilo stabilno, pravedno i inkluzivno društvenog okruženja u kojem se povjerenje u institucije obnavlja, ekonomske prilike ravnomjernije raspoređuju, a proces pomirenja dobija održivu i sistemsku osnovu.

PRIORITET

SAŽETAK PREDLOŽENIH AKCIJA

01 Provođenje više medijskih kampanja koje za cilj imaju pravovremeno, tačno i objektivno informisanje šire populacije i dizanje svijesti o svim prednostima i nedostacima pridruživanja BiH Evropskoj uniji za sve građane BiH.

- Definisati budžet za medijske kampanje o EU integracijama.
- Izraditi koncept kampanja uz koordinaciju nadležnih institucija i EU Delegacije.
- Odabrati stručne agencije putem javnog poziva.
- Uključiti javne emitere i digitalne platforme.
- Prilagoditi poruke različitim ciljnim grupama.

02 Podizanje svijesti građana o pozitivnim efektima ulaska u EU putem tematskih emisija na elektronskim medijima u Bosni i Hercegovini.

- Raspisati javni poziv javnim emiterima za edukativne sadržaje o EU integracijama.
- Producirati panel diskusije, kvizove i debatne sadržaje.
- Predstaviti koristi EU integracija kroz primjere iz regije i ulaganja u BiH.
- Promovisati emisije putem javnih kampanja i bilborda.
- Informisati građane o 14 prioriteta na razumljiv način.

03

Podizanje svijesti mladih kroz proces srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja o potencijalnim prednostima ulaska Bosne i Hercegovine u EU.

- Uključiti teme o EU integracijama u srednjoškolske predmete.
- Organizovati gostujuća predavanja i radionice za učenike i studente.
- Provesti informativne kampanje na visokoškolskim ustanovama.
- Promovisati Erasmus i druge programe razmjene.
- Razviti digitalne sadržaje i obrazovne materijale o EU.

04

Osigurati kontinuirano praćenje i racionalizaciju trošenja proračunskih sredstava kako bi se uštede ostvarene na taj način usmjerile ka projektima od opšteg interesa.

- Ojačati kontrolne mehanizme trošenja javnih sredstava.
- Pooštriti sankcije za neracionalnu potrošnju.
- Prioritizirati sredstva za projekte od opšteg interesa.

05

Usklađivanje sa pravnom stečevinom EU usmjereno ka suzbijanju korupcije i bolja kontrola provođenja postojećih mjera kako bi građani povratili povjerenje u institucije.

- Analizirati zakonski okvir u odnosu na EU standarde.
- Predložiti strožije sankcije za korupciju.
- Promovisati pozitivne primjere borbe protiv korupcije.
- Uskladiti kontrolu porijekla imovine javnih funkcionera.

06

Stimulisati preduzetništvo, pojednostaviti proceduru registracije biznisa te omogućiti jednake ekonomske uslove u cijeloj BiH.

- Ojačati saradnju privrednih komora i udruženja poslodavaca.
- Redovno organizovati biznis forume i razmjenu dobrih praksi.
- Smanjiti administrativne i parafiskalne prepreke za poslovanje.
- Uvesti podsticaje, grejs periode i podršku biznis inkubatorima.
- Osigurati savjetodavni pristup inspekcija prije sankcionisanja.

07

Oformiti stručni tim za donošenje strateškog plana i programa ekonomskog progresa na nivou države koji je sastavljen od nezavisnih ekonomskih eksperata sa iskustvom sa međunarodnog i domaćeg tržišta.

- Formirati nezavisni stručni tim za ekonomski razvoj.
- Izraditi državni strateški plan ekonomskog progresa.
- Uključiti mjere za međuentitetsku i međukantonalnu saradnju.
- Obavezati niže nivoe vlasti na akcione planove.
- Pratiti provedbu kvartalno.

08

Poboljšati protok saobraćaja (drumskog, željezničkog, vazdušnog, pomorskog, riječnog) prema EU u cilju ostvarivanja bolje ekonomske klime u BiH.

- Otvoriti novi granični prelaz u Gradišci.
- Ubrzati izgradnju Koridora Vc i povezane infrastrukture.
- Povećati kapacitete terminala na graničnim prelazima.
- Ispuniti EU uslove u oblasti saobraćaja.
- Pokrenuti inicijativu za izuzeće vozača kamiona iz EES režima.

09

Edukacija i informisanje građana o strukturi budžeta i budžetskoj potrošnji i implikacijama zaduživanja i utjecaja korupcije na razvoj države.

- Uspostaviti digitalnu platformu za transparentnost budžeta.
- Prikazati prihode, rashode i poređenja po nivoima vlasti.
- Omogućiti stručna pojašnjenja građanima.
- Promovisati finansijsku pismenost kroz javne kampanje.
- Omogućiti prijavu nepravilnosti i prijedloge korektivnih mjera.

10

Na osnovu objavljenih rezultata i analiza negativnih i "pozitivno sa rezervom" revizorskih izvještaja insistiranje na pokretanju istrage i eventualnog krivičnog gonjenja u slučajevima utvrđenih koruptivnih radnji.

- Objavljivati revizorske izvještaje i analize na razumljiv način.
- Informisati građane o dostupnosti revizorskih nalaza.
- Pokretati istrage kod osnovane sumnje na korupciju.
- Osigurati nezavisna stručna mišljenja.
- Unaprijediti zaštitu zviždača.

11

Pravovremeno i transparentno informisanje i dostavljanje materijala građanima o održavanju Javne rasprave o donošenju i usvajanju budžeta jedinica lokalnih samouprava.

- Pravovremeno objavljevati pozive i materijale za javne rasprave.
 - Pojednostaviti budžetske dokumente za građane.
 - Podržati građanske inicijative za informisanje javnosti.
 - Objaviti rezultate rasprava i obrazloženja odluka.
 - Osigurati povratnu informaciju građanima prije usvajanja budžeta.
 - Ponoviti javnu raspravu ako nema učešća građana.
-

SKUPŠTINA GRAĐANA 2026.

**PREPORUKE SKUPŠTINE
GRAĐANA O POMIRENJU**

**MOŽEMO
BOLJE!**

JUNI, 2026.